

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

BIS IN MENSE PRODIT

Pretium annuae subnotationis, *ante solvendum*, est: in Italia Libellarum 10;
ubique extra Italiam Lib. 15; M. 12; Sch. 12; Doll. 3; Rubl. 6; Flor. 7'.

Inscriptiones et omne genus indicationes pretio aequissimo referuntur, quod est in extremis commentarii paginis
Lib. 0.50 pro *unoquoque centimetro quadrata*.

Cancta mittantur ad ARISTIDEM LEONORI *equitem, commentarii VOX URBIS* *possessorem et administratorem*

ROMA — Via Alessandrina, 87 — ROMA

Subnotatio fieri potest:

IN ITALIA

Apud DESCLÈS, LEFÈVRE ET SOC.

ROMAE, Via Santa Chiara, 89-91.

IN ANGLIA

Apud BURNS AND OATES

LONDON W. — 32, Orchard Street.

IN CIVITATIBUS FOEDERATIS AMERICA SEPTENT.

Apud
COMMISSARIAT OF THE HOLY LAND.

NEW YORK, 145 v 94th St.

IN CANADA

ET NEWFOUNDLAND

NEW YORK (U. S. Americ.), 145 v 94th St.

IN BELGICA

Apud DESCLÈS, LEFÈVRE ET SOC.

BRUXELLES, Rue de la Montagne, 52.

LUGDUNI

Apud DESCLÈS, LEFÈVRE ET SOC.

Rue Victor Hugo, 5

IN GALLIA

LYTETIAN PARISIORUM

LIBRAIRIE VIC ET AMAT

CHARLES AMAT SUCC.

Rue Cassette, 11.

INSULIS (LILLE)

Apud DESCLÈS, LEFÈVRE ET SOC.

Rue de Metz, 41.

IN HUNGARIA

Apud
C. B. LIPTAY, CORRISP. DE HONORIS

BUDAPEST, Palais du Théâtre National.

RERUM INDEX

DE LITTERARUM CERTAMINE A COMMENTARIO "VOX URBIS", INDICTO ...	<i>Vox Urbis.</i>
DE PURO GENTIS VEXILLO NERIGIS CONCESSO ...	<i>Romanus.</i>
FRANCISCUS ASSISIENSIS CORAM DECEDENTE SAECULO ...	<i>E. Di Bisogno.</i>
EX BATAVIA - Transvaalianum bellum quomodo Batavi iudicent.	<i>L. M. Microvir.</i>
PAULUS DIACONUS ...	<i>Alpha.</i>
PAULI DIACONI CARMEN IN LAUDEM LARII LACUS.	
PASQUINUS ...	<i>H. D. V. Pieralice.</i>
GENUS QUODDAM HOMINUM PROSCRIPTUM ...	<i>D. Tamilla.</i>
"AURORA", FRANCISCI BARBERII VULGO "IL GUERCINO", ...	<i>Laelius.</i>
ARANEAE FAMILIARES ..	<i>X</i>
LOLLIUS SIVE DE PROVECTA LATINITATE ...	<i>P. Angelini.</i>
DE APOPLEXIA	<i>Dr. L. Kaul.</i>
DE SANCTI MAURITII AGAUNENSIS THESAURO ...	<i>A. Sordet.</i>
SACRARUM EXPEDITIONUM FASTI. - Monialium Arabicarum domus in Oriente constitutae.	<i>Ian. Angelini.</i>
ANNALES	<i>Poplicola</i>
PUBLICI PER ORBEM COETUS LEGIBUS FERENDIS ...	<i>Scriba.</i>
AENIGMATA	<i>I. Sola.</i>
<i>In tertia operculi pagina:</i>	
PER ORBEM	<i>Viator.</i>

ROMAE

EX OFFICINA FORZANI ET SOCIJ

M DCCC XCIX

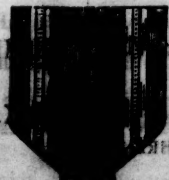
F. G. FRATRUM PARISI

Candelarum ad Saera Opificium praemiis insigne

AB ANNO 1820 CONSTITUTUM

* ROMA in ITALIA *

In Foro Campi Martii, 6

maxima solata munera

titiditas aereon addit

Archeologica, itemque Vaticana

Archeologica, itemque Vaticana

Archeologica, itemque Vaticana

Archeologica, itemque Vaticana

Praecipua Templa cereis instruit ubique terrarum. In Asiam, Africam et urbem Constantino-

polim mittit ingentia rerum huiusmodi pondera,

pretio francs 180 pro singulis 100 Chilogramm.

Si vero ab America aut ab Australia petantur

opera 1800 Chilogramm ad minimum, pretium erit

francs 250 pro 100 Chilogramm.

ECURAE URBIS ROMAE

PHOTOGRAPHICA EXPRESSAE

COLLATIONES VARIAS ET NUMERO ET PRETIO

COLLATIONES VARIAS ET NUMERO ET PRETIO

COLLATIONES VARIAS ET NUMERO ET PRETIO

COLLATIONES VARIAS ET NUMERO ET PRETIO

COLLATIONES VARIAS ET NUMERO ET PRETIO

COLLATIONES VARIAS ET NUMERO ET PRETIO

COLLATIONES VARIAS ET NUMERO ET PRETIO

COLLATIONES VARIAS ET NUMERO ET PRETIO

COLLATIONES VARIAS ET NUMERO ET PRETIO

COLLATIONES VARIAS ET NUMERO ET PRETIO

COLLATIONES VARIAS ET NUMERO ET PRETIO

COLLATIONES VARIAS ET NUMERO ET PRETIO

COLLATIONES VARIAS ET NUMERO ET PRETIO

COLLATIONES VARIAS ET NUMERO ET PRETIO

COLLATIONES VARIAS ET NUMERO ET PRETIO

COLLATIONES VARIAS ET NUMERO ET PRETIO

COLLATIONES VARIAS ET NUMERO ET PRETIO

COLLATIONES VARIAS ET NUMERO ET PRETIO

COLLATIONES VARIAS ET NUMERO ET PRETIO

COLLATIONES VARIAS ET NUMERO ET PRETIO

COLLATIONES VARIAS ET NUMERO ET PRETIO

COLLATIONES VARIAS ET NUMERO ET PRETIO

COLLATIONES VARIAS ET NUMERO ET PRETIO

COLLATIONES VARIAS ET NUMERO ET PRETIO

COLLATIONES VARIAS ET NUMERO ET PRETIO

COLLATIONES VARIAS ET NUMERO ET PRETIO

COLLATIONES VARIAS ET NUMERO ET PRETIO

COLLATIONES VARIAS ET NUMERO ET PRETIO

COLLATIONES VARIAS ET NUMERO ET PRETIO

COLLATIONES VARIAS ET NUMERO ET PRETIO

COLLATIONES VARIAS ET NUMERO ET PRETIO

COLLATIONES VARIAS ET NUMERO ET PRETIO

COLLATIONES VARIAS ET NUMERO ET PRETIO

COLLATIONES VARIAS ET NUMERO ET PRETIO

* Typis DESCLÉE, LEFEBVRE & S. nuperrime prodierunt *

* Typis DESCLÉE, LEFEBVRE & S. nuperrime prodierunt *

* Typis DESCLÉE, LEFEBVRE & S. nuperrime prodierunt *

* Typis DESCLÉE, LEFEBVRE & S. nuperrime prodierunt *

* Typis DESCLÉE, LEFEBVRE & S. nuperrime prodierunt *

* Typis DESCLÉE, LEFEBVRE & S. nuperrime prodierunt *

* Typis DESCLÉE, LEFEBVRE & S. nuperrime prodierunt *

* Typis DESCLÉE, LEFEBVRE & S. nuperrime prodierunt *

* Typis DESCLÉE, LEFEBVRE & S. nuperrime prodierunt *

* Typis DESCLÉE, LEFEBVRE & S. nuperrime prodierunt *

* Typis DESCLÉE, LEFEBVRE & S. nuperrime prodierunt *

* Typis DESCLÉE, LEFEBVRE & S. nuperrime prodierunt *

* Typis DESCLÉE, LEFEBVRE & S. nuperrime prodierunt *

* Typis DESCLÉE, LEFEBVRE & S. nuperrime prodierunt *

* Typis DESCLÉE, LEFEBVRE & S. nuperrime prodierunt *

* Typis DESCLÉE, LEFEBVRE & S. nuperrime prodierunt *

* Typis DESCLÉE, LEFEBVRE & S. nuperrime prodierunt *

* Typis DESCLÉE, LEFEBVRE & S. nuperrime prodierunt *

* Typis DESCLÉE, LEFEBVRE & S. nuperrime prodierunt *

* Typis DESCLÉE, LEFEBVRE & S. nuperrime prodierunt *

* Typis DESCLÉE, LEFEBVRE & S. nuperrime prodierunt *

* Typis DESCLÉE, LEFEBVRE & S. nuperrime prodierunt *

* Typis DESCLÉE, LEFEBVRE & S. nuperrime prodierunt *

* Typis DESCLÉE, LEFEBVRE & S. nuperrime prodierunt *

* Typis DESCLÉE, LEFEBVRE & S. nuperrime prodierunt *

* Typis DESCLÉE, LEFEBVRE & S. nuperrime prodierunt *

* Typis DESCLÉE, LEFEBVRE & S. nuperrime prodierunt *

* Typis DESCLÉE, LEFEBVRE & S. nuperrime prodierunt *

* Typis DESCLÉE, LEFEBVRE & S. nuperrime prodierunt *

* Typis DESCLÉE, LEFEBVRE & S. nuperrime prodierunt *

* Typis DESCLÉE, LEFEBVRE & S. nuperrime prodierunt *

* Typis DESCLÉE, LEFEBVRE & S. nuperrime prodierunt *

* Typis DESCLÉE, LEFEBVRE & S. nuperrime prodierunt *

* Typis DESCLÉE, LEFEBVRE & S. nuperrime prodierunt *

* Typis DESCLÉE, LEFEBVRE & S. nuperrime prodierunt *

* Typis DESCLÉE, LEFEBVRE & S. nuperrime prodierunt *

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

ROMAE - Via Alessandrina, 87

Prospectus Subnotationis anno MCM

(Vid. in secunda operculi pagina).

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

PRETIUM SUBNOTATIONIS:

In Italia: Lib. 10 — Ubique extra Italiam:
Lib. 15, M. 12, Sch. 12, Doll. 3, Rubl. 6, Flor. 7 ½.

BIS IN MENSE PRODIT

POSSESSOR ET ADMINISTRATOR:

ARISTIDES LEONORI, eques.
ROMAE - Via Alessandrina, 87.

DE LITTERARUM CERTAMINE

A COMMENTARIO "VOX URBIS", INDICTO

DIEM elapsi mensis Octobris ultimam constitimus fatalem sociis, qui ad litterarum certamen a nobis indictum scriptis suis accedere cuperent; idque fecimus pluribus deprecantibus, quod, curis districti, vel nondum incepta absolvisent, vel absoluta non emendassent. Verum calide, quamvis moeste, nobis confitendum est, rei exitum minime contigisse, qui in votis erat: duo enim opuscula tantum ceteris addita sunt, his verbis signata:

6. Sero venientibus...

7. Narratio saepe doctrinae loco est.

Vincetne in exiguo numero virtus? Proximis kalendis Ianuariis notum erit, cum sententiam dixerint cl. viri PETRUS ANGELINI et HYACINTHUS DE VECCHI PIERALICE, latinis litteris tradendis in Urbe doctores, alter in pont. athenaeo Leoniano, alter in regio lyceo-gymnasio, cui nomen a Torquato Tasso. Ipsi enim, una cum dre. IOSEPHO FORNARI, in commentario nostro redigendo primas agente, delecti sunt, ut scripta omnia ad trutinam vocent; iamque, uti par est, sedulo atque arcani lege obstricti in opus incumbunt.

Vox Urbis.

DE PURO GENTIS VEXILLO

NERIGIS CONCESSO

QUAE copia sanguinis per saeculorum cursum fuerit circa vexilla profusa, ecquis mente recolere poterit? Vix enim est culta vel barbara coacta civitas, cum statim princeps labarum hastae suspendens, vel suppara in summis navium malis vento permittens, symbolum patriae constituit, quocirca innumeris eius posteris ante moriendum est, quam vel hostibus illud tradant sive aemulis submittant.

Iure proinde haec recogitans animus laetatur quam maxime, cum dissidia de signis huiusmodi exorta tam cruenta esse noscens, eo potius civili officio et mutua caritate viderit feliciter composita. Contigit hoc quidem Nerigorum integerrimae genti, quae cum diuturno iam tempore cum foederatis sibi Scandinavis de proprio vexillo decertavissent, Oscarii regis benigna prudentia se tandem optata consequutos nuper viderunt.

Inter alia enim quae ab initi foederis tabulis constituta erant, hoc fuerat praecipue cautum, ut

Nerigis in navali commercio exercendo purum circumferendi vexillum facultas pateret, propriisque tantum coloribus distinctum, atque a Suetiorum protinus separatum. Contestabatur asserto iuri Douglas comes, domesticarum rerum administrator, qui imperata ab Oscario I^o rege in edicto anni M DCCC XLIV de communi foederatorum bellico vexillo, ad commercii etiam vel navium signum extendenda contendebat.

Verum, quanto studio quantaque constantia acceptos a patribus servare colores in hoc saltem Nerigi voluerint quis credet? Fervor enim animos eo usque succenderat, ut in municipum aula de muniendis Norvegiae arcibus et praecipue Christianiae urbis moenibus lata lex fuerit, et prope ad arma uterque populus descenderit.

Quod cum imminere suis populis exitium teterrimum rex sensisset, temporis necessitatibus consulendum suae auctoritatis ac muneris esse duxit, reque bene perspecta, edidit regale decretum, quo purum, ut aiunt, vexillum, idest gentis omnino proprium, Nerigorum populo in commerciis adhibendum concessit.

Unum quidem dolendum, post vulgatam regis sanctionem, plurimis fuit, Douglas comitem nimirum, de republica optime meritum, suo munere abdicare fuisse coactum. Id vero salus publica ex postulabat; attamen eximius vir neque de regali amicitia, neque de grato civium animo quidquam amisit, vel de civili gentium existimatione, qua fama eius late pervaserat.

Sed pergratum sane optimo cuique viro gravissimae rei tam fauste compositae nuncium innotuit. Mirum enim omnibus est, in tanta nostrorum temporum ignavia, gentem hanc vel illam adhuc videri pro nobilissima quaque meta tam fortiter contendere, ut, nullo fracta metu, iura patriae vel libertatis sancta tueatur. Quare non minori laetitia quam, puta, Boerorum ultima in Africa pro aris et focus pugnantium excepti sunt triumpho, de restitutis regis aequitate Nerigorum iuribus, ubicumque civilis libertas floret, plausus populi insonuit.

ROMANUS.

FRANCISCUS ASSISIENSIS

CORAM DECEDENTE SAECULO

QUAE de Francisco Assisiensi plurima scripta sunt, et de rebus Franciscanis extra fines claustrorum a plerisque disputata, attente omnia lecta, etiam a viris qui longe a religione aberant, et perpensa vidimus. Hac nostra aetate diversis cupiditatibus agitata, in medium rerum omnium certamen perducta, difficultatibus studiisque novis, quibus artes subiunguntur omnes, affecta, quis

dubitet quin agnoscenda sint semina quoque arboris, quae in gremio venturi saeculi vim novam consecutura magnum fructum et florum incrementa fundet? Animi enim cogitationes sunt persaepe tamquam semina quae diu sparsa, diu quoque terra gremio mollito ac subacto excipit, et obcaecata cohibet, usque ad diem quo semen idem tepefactum eliciat herbescentem ex eo viriditatem.

Quod longissime ab omnium sensu nunc disiunctum reris, id in omnium sermone cito versabitur. Nos autem societati laboranti subvenire studioso opitulique debemus, cum non tantum ad rerum cognitionem studia valeant, nec doctrinae finibus contineantur, sed societatis tuendae et adiuvandae causa etiam atque etiam pertractanda sint.

Scriptor egregius, rerum quae ad Sanctum Assisiensem pertinent omnium longe peritissimus, quocum amicitia me coniunctum esse gaudeo, *Speculum perfectionis* maxima cum diligentia edidit, a fratre Leone, uti fertur, conscriptum (1). Etenim ille opus hoc censet antiquissimam narrationem esse, quae de Francisco supersit. In eo ratio dicendi est simplex, sed pura, et ex cognitione intima vitae patris Francisci efflorescit oratio: - Leo frater Francisco familiariter utebatur, illi uberrima spe, pietate dulcissima, suavissimo studio inserviebat; de amoris vulneribus in corpore acceptis Franciscus cum illo uno discipulo loquebatur, ac de ineffabili eo verbo, quod in animo extra se raptu divinitus inerat. - Circa *Speculum* autem dubia quaedam haud dudum prodire, quae nomen prae se strenui eruditique viri ferebant (2); *Speculi* enim nonnulla capita *Cantici Solis* originem spectant, de quo multa a scriptoribus falsa quidem divulgata et multa acerrime disputata sunt (3). Franciscus ipse, divina poësi inebriatus, et criticis quibusdam versuum effector videbatur, aliisque omnis artis contemptor. Item cum ad metricam rationem redactum (4), tum soluta oratione editum; cum dignissimum ac ineffabile poema a plurimis, tum fere contemnendum modo a paucis, quorum doctrina non levitate sed intemperantia laborat, *Canticum* eius existimatum est. Ita utrum gallice potius an latine Deum laudare Franciscus soleret, cum existent laudes quas, tamquam Patris pretiosissimas reliquias, frater Leo primum obtinuit, disceptatum est (5). Sed Celanensis in ipsa *Prima Vita*, quae dissimillima ab altera etiam a P. Sabatier iudicata est, verba facit quaedam minime negligenda, et iniuria a Sabatier ipso interdum neglecta (6), de laudibus creatu-

(1) *Spec. etc.*; edidit P. SABATIER, Paris, 1898. — De ipso *Speculo*, veluti de *Vita S. Francisci omnium antiquissima*, hoc in *Vox Urbis* commentario (ann. I, num. IV) summa referens F. Ramorino nonnihil optime scripsit.

(2) DELLA GIOVANNA, S. F. *giullaro e la «Laudes creaturarum»*.

(3) De Francisci canticis vide, sis, F. A. *Opuscula* per F. L. WADDINGTON; sed de canticis illis disceptavit p. ARRO (Guastallae, 1777). Vide etiam in *Miscellanea Franciscana*, vol. VI, 1897.

(4) E. TEZA in *Propugnator*, 1888. Vide ceterum BÖHMER, *Der Sonnengesang*, in *Romanische Studien*.

(5) Confer *Le laudi latine e il Cantico del Sole*, curante I. SALVADORI (typ. Portuiculae, 1897). Responsorium b. F. habet versum: *Laudes decantat gallice...* Et gallice a viatoribus stipem petebat, et gallice etiam cantabat. CELANENSIS *Vita altera*: «Exterius gallicum dabat sonum, gallicum erumpebat in iubilum». Haec, licet gallico sermone recte loqui nesciret (TRES SOCII).

(6) *Spec.* p. XXXVI.

PROSPECTUS SUBNOTATIONIS Commentarii VOX URBIS anno MCM

Pretium annuae subnotationis est: in Italia Lib. 10;
ubique extra Italiam Lib. 15; M. 12; Sch. 12; Doll. 3; Rubl. 6; Flor. 7 ¹/₂.
recto tramite mittendum

ad **Aristidem Leonori** equitem, commentarii ipsius possessorem et administratorem
ROMA - Via Alessandrina, 87

PRAEMIA SOCIIS CONSTITUTA

Inter eos omnes, qui die XV mensis Martii MDCCCC inter commentarii socios numerentur,
sorti committetur sacro Paschatis Resurrectionis die eiusdem anni

Theca Aurea Pulveri Nicotiano Asservando

qua SS. Dominus PIVS Papa IX f. r. utebatur, prouti ex laeulento constat in scriptis testimonio

Qui primum nunc nomen dederint, pretiumque subnotationis solverint uti supra, *Vox Urbis*
commentarium accipient ad ipso subnotationis die usque ad expletum annum MDCCCC, iisque
donum erit

URBIS A IANICULO MONTE PROSPECTUS

late magnus (m. 1.10 X 0.24) et visu decorus.

Sociis qui subnotationem renovabunt dono dabitur

LIBER (vulgo "Album") PRAECIPUA URBIS REFERENS

pulcritudine insignis atque, commentarii moderatore iubente, expresse conflatus.

Denique illis inter socios, et recentes et veteres, qui tres in Italia, vel binas ubique extra Italiam
subnotationes novas comparaverint, earumque annum pretium recto tramite miserint ad commentarii
administratorem, optio erit unius ex his XXXIII quae sequuntur, quod gratuito pariter habebunt:

- I. . . . Aristotelis De arte poetica liber. Rec. GUILIELMUS
CHRIST.
Id. Ars rethorica. Ed. A. ROEMER.
Id. Quae feruntur Magna Moralia. Rec. FR.
SUSEMIHL.
- II. . . . Fabulae Romanenses graece conscriptae ex rec. et cum
adn. A. EBERHARD.
- III. . . . Homeri Carmina. Ed. GUIL. DINDORF. (Voll. 2).
- IV. . . . Metrologicorum scriptorum reliquiae. Ed. FRIDERICUS
HULTSCH. (Voll. 2).
- V. . . . Patrum Nicaenorum nomina graece, latine, syriace,
coptice, arabice, armeniace. Edd. H. GELZER, H. HIL-
GENFELD, O. CUNTZ.
- VI. . . . Plutarchi Vitae parallelae. Rec. C. SENTENIS. (Voll. 5).
- VII. . . . Strabonis Geographica. Rec. A. MEINEKE. (Voll. 3).

- VIII. . . Xenophontis. Expeditio Cyri. Rec. A. HUG.
Id. Historia Graeca. Rec. O. KELLER.
Id. Institutio Cyri. Rec. A. HUG.
Id. Commentarii. Rec. W. GILBERT.
Id. Scripta minora. Rec. L. DINDORFIUS.
- IX. . . . Novum Testamentum. Graece ed. PH. BUTTMANN.
- X. . . . Augustini (Sancti Aurelii) De civitate Dei lib. XXII.
Iterum rec. B. DOMBART. (Voll. 2).
- XI. . . . Caesaris C. Iuli cum A. Hirti aliorumque supplementis:
Commentarii de bello Gallico, de bello civili, de
bello Alexandrino, de bello Africo, de bello Hispano.
- Fragmenta. Rec. B. KÜBLER et Ed. WÖLFFLIN.
(Voll. 3).
- XII. . . . Ciceronis M. Tullii Opera rhetorica. Edidit FRIEDRICH.
(Voll. 2).

(Sequitur in tertia operculi pagina).

credo; nam in aeternum vera haec. Q. Horatili ad Moecenatem sententia:

...Quaerenda pecunia primum est,
Virtus post nummos (1).

Bene audiant tamen Batavi, qui, pro viribus suis, opem consanguineis ferunt et, contra spem, eorum victoriam, quia virtutis et libertatis et iustitiae contra « damnum iniuria factum », in potentiores sperant; quippe Phaedri mire conveniat de lupo et agno affabulatio:

Haec propter illos scripta est homines fabula,
Qui fidei causis innocentes opprimunt.

Ad quos, mutato nomine, res spectet, nemo est qui non videat.

Roterodami scribebam idib. Nov. 1899.

M. L. MICROVIR.

Una cum hac epistola ad nos pervenit ROMANI responsio iis, quae H. A. STRONG de Transvaalano bello scripserat kal. Novemb. Verum iam satis in commentario nostro rem disputatam rati, disceptationi finem imponimus.

V. U.

Si optimorum consiliorum atque factorum testis in omni via nobis conscientia fuerit, sine ullo metu summa cum honestate vivemus.

(Cic. Pro Cluent.)

PAULUS DIACONUS

Si inter creberrimas illustrium virorum memorias, quas ubique terrarum centenariis revocatas diebus nostrum delabens aevum salutavit, monachum hunc ferreae antiquitatis pharum hactenus praetermissimus, non velim id negligentiae tributum. Licet enim Civitate in oppido, ad fines Italiae constituto, quod Forum Iulii nomen a patribus obtinuerat, sint elapso mense Septembri doctorum virorum feriae in eius honorem expletae, nemini tamen apertum est eo admissum mense Pauli memoriam recolere oportere: siquidem eius obitus nec annus quidem tuto dignoscatur: hinc Dahn pro anno dcccxcv, inde Mabillonio pro dcccxcix pugnante.

Porro qui certa die celebratas memorias curavimus ut suo loco revocaremus, novissimam hanc, etsi tempore dubiam, silentio tamen obrui pati non possumus, obsequium honoris ipsi quoque solventes, qui iure merito quasi romanarum litterarum inter barbariae victricis fluctus supremus cultor effulsit. Cum itaque Forum illud Iulii, quae civitas iam Graecis et Romanis emporium commercii fuerat, in Longobardorum ditionem binis iam a saeculis venisset, Paulus e Varnefrido, illius gentis nobili viro, natus est. Ingenium vero eius a rudi barbarorum indole longe aberrans, in litteras maxime primum apparuit, et Papiensi in studio, tunc exordiente, eximiae suae calliditatis pericula edidit. Quae cum Ratchis regi innotuissent, in regiam aulam Paulum, quamvis summa adhuc iuventa floreret, advocavit, et theologiae studiis addixit, prouti ex vulgata a Mabillonio inscriptione deprehenditur, his verbis concepta:

Divino instinctu regalis protinus aula
Ob decus et lumen patriae te duxit alendum...
Omnia Sophiae coepisti culmina sacrae,
Rege movente pio Ratchis, penetrare decenter (2).

(1) Epist. I, I, 53-54.

(2) App. ad vol. II Ann. Bened. n. 35.

Verum, Ratchis rex anno 749, pietatis stimulis commotus, regno se abdicavit, atque Casinense monasterium adiens, cucullam induit, quaerens pacem. Tunc nimirum Paulus ecclesiae Aquileiensis diaconus est renunciatus, et, quamvis regis discessum magno dolore tulisset, in aula mansit, ut filiam Desiderii, qui in regnum successit, Desideratam, postea Carolo Francorum regi matrimonio iunctam, litteris erudiret; huic autem regali virgini carmen dicavit suum, quod a sex mundi partibus inscripsit.

At paulo post, everso Gallorum armis regno, Paulus, tum quia regiam victorum familiam constanter dilexisset, tum quia vanam esse mundi gloriam et potentiam satis deprehendisset, sui regis exemplum sequutus, ipse quoque in Casinensem montem secessit, et monasticis votis sese Deo sacravit. Tunc equidem, quavis saeculari cura seposita, in pietatem tantum et in litteras incubuit, ac brevi ita excelluit, ut Hildericus abbas, eius discipulus, bonum omne in eo semper coniunctum adfuisse scripserit.

Traditur etiam, anno 781 elegiacum carmen ab eo fuisse conscriptum, ut fratris a septennio post Papiam depopulatam in Gallia captivi libertatem a Carolo imperatore obtineret; quod cum Carolus legisset, illum narrant versuum venustate adeo fuisse percussus, ut monachum coram se vocaret, qui clericos, ad Rothrudem filiam suam Byzantium comitandam adlectos, graecum sermonem doceret.

Multa inde ab historicis sunt fabulose enarrata sive de coniuratione quam Paulus contra Carolum inivisset, sive de eius relegatione ad Tremerum insulam, sive de transgressu ad aulam Arigisi regis. At certum est contra, Paulum fuisse multos per annos in Gallia moratum, quod operibus eius inibi redactis supervincitur; licet, cum anno 787 Carolus ipse Casinense monasterium inviseret, Paulus, Mabillonio teste, iamdiu ad illud redisset. Ita a publicis negotiis alienus pie reliquam vitam exegit.

Inter VIII saeculi tenebras et clades, si quod illuxit culturae vel sapientiae lumen, id ferme Paulo tribuendum est; neque sane Benedictino ipso in Ordine, maximis semper viris claro, quemquam invenies, qui Paulum hunc antecellat. Quapropter inter Casinensis monasterii laudes eximias merito ille recensetur, qui tum litterarum venusta copia, tum sapientiae firmo documento maximus inter aequales est habitus. Carmina enim eius, Vergilianum quid redolentia, plurima ad nos usque pervenerunt; historica eius opera magno pretio aestimantur. Quo enim, de ferrea illa aetate, magis rarae sunt ac ieiunae nobis traditae notitiae, eo Pauli scripta maioris momenti fiunt. Ipsius supersunt miscellanea quaedam historica ex dissitis auctorum fragmentis digesta; et qui maximus eius librorum habetur, inter monasterii silentia longo studio redactus, *Historia Longobardorum* inscribitur, quo reapse sui populi vices, ab ipso e scandinavibus nebulis egressu usque ad Liutprandi regis obitum a. 744, fideliter enarrantur. Frustra proculdubio hodiernae criticae subtilitatem in tradendis vetustissimis eventibus in eo requiras; at ea est rerum inibi congestarum moles, ut quoties in ea tempora studia converteris, ad Pauli librum confugiendum tibi sit.

Homiliae etiam nonnullae, necnon chronicon quoddam Casinense pariter nostro auctori adscribuntur.

Quae itaque opera eius omnia, optimo consilio, nova ac nitidissima editione iterum vulgari curatum est; nec ferme ad centenariam eius memoriam recolendam dignius quidquam poterat excogitari.

ALPHA.

PAULI DIACONI CARMEN IN LAUDEM Larii LACUS

Ordinar unde tuas laudes, o maxime Lari?
Munificas doles ordinar unde tuas?
Cornua panda tibi sunt instar vertice tauri,
Dant quoque sic nomen cornua panda tibi.
Munera magna vehis divinis dives asyis,
Regificis mensis munera magna vehis.
Ver tibi semper inest, viridi dum cespilae polles;
Frigora dum superas, ver tibi semper inest.
Cinctus oliviferis utroque es margine silvis;
Nunquam fronde cares cinctus oliviferis.
Punica mala rubent laetos hinc inde per hortos;
Mixta simul lauris punica mala rubent.
Myrtea virga suis redolet de more corimbis,
Apta est et foliis myrtea virga suis.
Vincit odore suo delatum Perside malum,
Citreon has omnes vincit odore suo.
Cedat et ipse tibi, me iudice, fumus Averni,
Epyrius lacus cedat et ipse tibi.
Cedat et ipse tibi vitrae qui Fucinus unda est,
Lucrinusque palens cedat et ipse tibi.
Viceris omne frutum, si te calcasset Ianus;
Si Galilaeus aras, viceris omne frutum.
Fluctibus ergo cave tremulis submergere lintres;
Ne perdas homines fluctibus ergo cave.
Si scelus hoc fugias, semper laudabor caecis,
Semper amandus eris, si scelus hoc fugias.
Sit tibi laus et honor, Trinitas immensa, per aevum;
Quae tam mira facis, sit tibi laus et honor.
Qui legis ista, precor, « Paulo » dic « parca, Redemptor te
Spernere neve velis, qui legis ista, precor.

PASQUINUS

MARMOREAM Romae statuam tali distinctam nomine apud aedes olim Braschiae, nunc republicae pretio vindicatas, equis ignorat? Non dubito fore plerosque, qui palatii huius aulam insignem spatia, et artibus decoratam eximias, qui scalas magnifico opere exstructas incuriosi praetereant; Pasquinum autem, in exteriori eminentem angulo occidentali, omnes oculo saltem, admiratione qui sculptoriae rei periti sunt, salutabunt.

« Habent sua fata libelli! » et sua fata sunt statuis; non enim Iovis Olympici signa et Apollinis et Veneris tot in se animos atque ora convertunt, quot ad se rapit Pasquinus; quamvis et simulacra illa sint integra, et phidiaca arte spectanda, hic autem, ore membrisque mutulus atque deformis, pristinae dignitatis et formae et pulchritudinis rara vix teneat vestigia.

Breviter qua de causa ista fiant exponam.

Si statuam huius inquiras originem, graecum habet auctorem, tantoque deducta olim dolataque artificio videtur, ut inter principes excellere facile possit; non enim defuere viri sculptores, quales habentur Canova et Bernini, alique plures, qui tanti eam facerent, quanti ipse truncus marmoreus, qui dicitur *il Torso di Belvedere*, in Museis Vaticanis aestimatur; miraculum artis, ultra quod humana mens et opifex dextera non possunt.

Iudicantibus autem antiquitatis cultoribus, statua, quam Pasquini nomine populus romanus voluit appellatam, Menelaum exhibebat Patrocli cadaver contra Teucros promisso clypeo ac districto ferro tuentem.

rarum, idest florum et messium et vinearum et lapidum et silvarum et fontium et agrorum virginitatem, cum terram et ignem et purum aëra Franciscus nudaverit. Ad quae accedunt verba *Vitas altera*: « Invitat omnes creaturas ad laudes Dei », ut aëtea: « Laudes de creaturis tunc quasdam composuit ». Verba quidem quae ingeniosiora quam firmiora argumenta excitant (1).

Certe ab intemperantia affirmationum abhorre debemus. *Speculi* scriptor multiplex quorundam ac flexuosum iter contemnit: ille evangelicam viam quaerit, in hac tantum vestigia figere vult. Scurras atque histriones imitari nequeunt in moribus fratres, sed « tamquam ioculatores Domini nihilominus eunt »; « quid enim sunt servi Dei, nisi quidam ioculatores eius? » (2). Ille vagantur caelum intuentes, sine pera et calceamentis, fratres adjuvantes, Deum cum exultatione laudantes; et paupertate tuti, hilares, progrediuntur:

Contabit vacuum coram latrone viator (3).

At seraphim Assisiensis prudens erat simul et ardens: nec cum unquam fugit prudentiae, sensus intimus ei, subditis: non in vulgus edere (cum ceterum iam apud animam haberet verba: « spernere se sperni », quae alius Sanctus humanissimus usurpavit) intima gaudia volebat. Moderationem autem et sapientiam eius regulae constitutae et servatae, tantis difficultatibus adversantibus, confirmaverunt (4). Adulescens versatus erat in iocis, vir divinitus ad Christum suum elatus orationi, numerum sponte adiungebat, atque flores et aves diligebat, omne miserum complectebatur, verbo velut igni intima corda penetranti utebatur.

In dubia quae attinent ad *Speculum*, assentiri ingeniole oppugnantibus nequimus, cum nulla in *Speculo* patida et incerta verba inveniamus, neque nota « incongruentiae » in narratione *Speculi* de *Cantico* origine magni pondus habeatur.

Canticum enim laudibus latinis confirmatur, atque Celanensis verbis ipsis; sine italica scriptum an non, hoc dubitationem habeat, nisi *Speculi* paginae exstent. Ita latine Franciscum scripsisse, hoc ingeniosus et eruditus vir defendebat: tamen sine laudibus latinis probabilius eum gallice scripsisse equidem videretur; quare id exemplum tantum aliud ac gallicum scriptum relinquere Sanctum potius confirmat.

Praeterea a P. Sabatier comparationes saepe institutae sunt pervalidae. Adnotationes, non aequi ponderis, sed persaepe subtiles et doctae quibus ille utitur, quaedam nomina commemorata, animadversiones in fratrem Helium, plurima quae ad Francisci tempus pertinent et in medium discrimen hominum et rerum inducunt, is « fervor spiritus » qui scriptorem *Speculi* obtinet, quaedam argumenta « a silentio » quod minime intelligi possit si *Speculum* ementita res sit, omnia quae attinent ad primam regulam ann. MCCXXI confectam (5), testimonia quae adicienda sunt Francisci de Fabriano, Angeli Clareni; nisi adicere velimus Ubertini verba (6) et ceteras, veluti *Conformitatum* (7) commemorationes; et memoria rerum quae spectant ad documenta (8), et descriptio mss., omnia haec *Speculum* primis Franciscanae hagiographiae locis collocant.

In adnotationibus autem vide de libris apud societatem Francisci, de fratrum domibus, de fratribus elec-

mosynam quaerentibus tantum in necessitate leprosorum (1), de privilegiis quae Franciscus noluisset, de reverentia in sacerdotes, de verbis aliis certe fr. Leonis cum *Speculo* comparatis, de his quoque quae ad *Canticum creaturarum* attineant (2). De industria alia loca omitto, quae maximi ponderis facile videantur. Franciscus in leprosis versatur, paupertatem maxime diligit, doctrinam « inflatam » (3) non vult, quum in *Speculo* ipso persaepe verba sumpta ex Sacris Libris occurrant, atque huc pertineat quod Celanensis narrat, studiose scripta, in quibus nomen Dei adfuerit, Franciscum saepe collegisse (4).

Vitam corruptam penitus renovare instituerat; hac de causa sacerdotes veneratur intima reverentia, ille qui humilitatem cum libertate coniungit; reverentiam autem peperit amor (5). Amore ipso, quo inflammatus agnas redimit, ad hominum salutem in longinquas regiones proficiscitur, cum se nunquam ex labore reficiat. Amore quoque Clara puella eius vestigiis insistit, ad eumque confugit; amore impulsus ii quos clamores et admirationes moverant, Deo agitante, concurrunt; amore benedicit ille discipulis suis, eique spes divina affulget: nunc alaudae, amore ipsae commotae, tectum circumveniunt cantantes.

Libro ineunte editor doctus complexus est res maxima diligentia investigatas et quae simul animus poetico spiritu tactus ac futura praesentens profert (6). Quaedam praeiudicata opinio quae nobis videbatur esse (7) in *Vita* ab eodem scripta sancti Francisci, quae iam tantam nominis famam consecuta est, et propediem pulchrior evadet, adhuc extat, sed in *Speculo* iam cum sermonis emendatione ac novam speciem adepta. Certe enim, simul ac ei occasio visa est, si errorem agnoscat, tollit. Etenim si a veritate unquam desciscere possit, tamen semper veri videndi singularis cupiditas in animo inest, haeretque. Ille est ex viris, paucis nimis et quodammodo generosis, qui criticos magis quam assentatores optant, et in scripta iam edita, cum reprehendant, incumbunt (8).

Disserens de *Cantico creaturarum*, animadvertit ille inania esse argumenta eorum qui in *Cantico* Francisci singularia velint. Quid enim refert? Non retrusa et abdita, sed communia novae et candide enuntiata quaerenda sunt. Eae imagines et cogitationes in promptu sunt omnibus, neque ab incunabilis sacrae poeseos earum ordinem repetere par est. Rerum memoria et communicatio non infirmitatis, sed virtutis est signum. Arbor antiqua novos fructus fundit. Si modo *Canticum* res dolo ficta et ementita videri possit, simulationis quae causa, quae viae? Cur insolenti coniectura nitamur? Num ad fictas fabulas tollendas, fabulas fingere liceat?

Franciscus olim, discissa veste, omnia Deo « coram patre » crediderat. Deum adesse ratus, illi equidem Patri benedicebat: mox autem benedictis astris cuncta illustrantibus, et aquae sinceræ, et igni, qui noctu affulget, et diversis floribus, et mortui sorori, quae omnia Deo

(1) Chron. ap. PERTZ: « non enim quicquam (pro se) petebant ab aliquo ». Et fratres operam in aliquid conferbant; et alacres simul et hilares erant. Cf. Spec. IV, 75 et Reg. I.

(2) De omnibus his et de aliis v. quæso Spec. ed. SAB. pp. xxxvi, 13, 14, 25, 51, 64, 77, 79, 86, 87, 91-94, 111, 120, 134-135 (ad cap. 69), 139, 152, 154, 169, 175-176, 198-200, 213-217, 225-240, et Études, p. 273 et al. Commentationes quaedam separatim spectant ad Ordinis regulam, ad fratrem Aegidium, ad Portiunculam, ad Iacobum de Septem solis, ad *Canticum creaturarum*.

(3) I. Ad Cor. VIII, 1, gr. φουφός: « Amor vero aedificat » (οικοδομᾷ).

(4) CEL. I Vita; cf. F. Opusc. ap. WADDING.

(5) Spec. p. 94.

(6) Préface, Introduction, Vie de Frère Léon.

(7) Cf. E. DI BISOGNO, San Bonaventura e Dante, Studi, Milano, 1899. Cum tantum iure nunc *Speculo* dignitatis tribueret, fortasse de aliis commentariis franciscanis P. Sabatier aequam sententiam non fert, cum minus equidem in re, quam in verbis sit error. — Cfr. etiam, apud *Analecta Bollandiana* in Celanensis narratione, De miraculis, Bruxelles, 1899.

(8) Cf. Spec. p. xxxviii.

benedicant. Nihil doli suspicare; numquid imitari possit linguam haesitantem infantis qui « risu incepit cognoscere matrem »? Attamen hic est « praeco magni Regis ».

Mediolani scrib.

EUGENIUS DI BISOGNO.

EX BATAVIA

TRANSVAALIANUM BELLUM

QUOMODO BATAVI IUDICENT

Satis temporis effluxit, a quo nihil scripsi: non quod scribendi materia deesset, sed ne ex parva Batavia litterae frequentiores vilescerent taedium adferrent lectori. Cum vero in hac *Vox Urbis* societate, qua adstringimur, Transvaalianum bellum late pertractatum vidissem, non potui facere quin ultra silerem, quidque de re sentiant Batavi aperte exponerem.

A quo die Britanni bellum trans Vaal-Rumen in Boeros intulere, Batavorum animi exarserunt: constat enim omnibus consanguinitate illos Africae incolae et Batavos esse coniunctos: inde odium in Anglos motum acerbum; maximum contra parvo populo, qui pro aris et foris, immo pro libertate iniquum martem strenuissime aggreditur, favorem conciliatum. Cum tamen armatos mittere Batavi prohibeantur, in stipem collatitiam conferendam, qua Africani inventur, cives coniurant. Undique pecunia confertur, quae, ut reor, mille millia nummorum gallici aëris his diebus attingit, militum et paganorum opera; divites simul et pauperes, magnates et ex plebe homines, urbani et rustici, magistri et discipuli, unusquisque pro suis facultatibus, nomen dedit. Artes quoque in opus contribuere, imprimis musicae publicae concentus, quibus populus iste, ut germanicae stipes, plurimum delectatur. In theatris, quandoque omnes in cantum martialem plaususque consurgunt, uno et toto corde Anglos execrantur. Novi etiam honesti missum missione militem batavum quemdam, qui, cum eum vitibus conviciis lacerassent Angli in navigio, ubi nautae officio fungebatur, navarchum ad sibi emeritam pecuniam ab eo petiit, proprioque sumptu nautam in Africae litus solvit, quo ad fratres adiuvandos nunc navigat.

Res eo pervenit, ut senes, quamvis rerum peritissimi, victores omnino bello evasuros Boeros autem, nec diverse quidem audire patiantur. Vix illi qui contradiceret! Ut Cassandreae troianae a Troianis olim, sic verba eius exciperentur. Bellus et carus error, quoniam iustitiae fides et religio subsunt, sed tamen error, nisi deus ex machina...

Quam vero triste, si quis mente perspexit, paratum hoc bellum eo ipso tempore quo Hagae sollemniter, sed vacue, de pace orbis oratores grandiloqui disseruere! Ea pax est... quae manet in votis, dum « homo homini lupus », ut mihi in mentem redeant iurisperiti latini illa truculenta, sed, eheu!, vera nimis: « Bellum est ita dictum a belluis, quia belluarum sit pernicio dissensio ».

Hic, Roterodami, nihilo secius, Anglorum naves portum quasi implent ad tantum numerum, ut e navibus centum, plus quam septem et septuaginta vexilla ostentent britannica. Quid isti possint Roterodamenses quasi omnes mercaturae dediti, quique ideo alii sibi victum quotidianum ex nauticis trahunt, alii fortunas non spernendas comparant? Sunt tamen qui se cum Anglis subluros in futurum, vel, si minus, coarctaturos iacent commercia. Equidem non

(1) Cf. contra Spec. p. 243, n. I.

(2) Spec. Cf. CELANENSIS *Vita altera* cit. Franciscus semper dilexit in fratribus « interiorum exteriorumque laetitiam » (Spec. V, c. 95), cum tamen verba inania ac ridicula nolle (p. 189). Frater Ginepro est lactus Domini ioculator. Fratres autem sunt « milites Tabulae Rotundae » et Franciscus narrationibus fortasse patris et memoriis pueritiae Rolandam et Oliverium martyres appellabat.

(3) Iuv. X, 22.

(4) Cf. quoque Spec. III, c. 27-28. Nullis equidem odiosis verbis scriptor hic utitur, at contra sincero et quasi candido genere dicendi. Cf. IV, 56-57.

(5) Cf. SAB. pp. LVIII, LIX.

(6) Cf. SAB. p. CXLIII. Et v. p. CXLIX.

(7) Cf. Spec. pp. 25, 32, 33 et passim.

(8) Pp. CLII-CLXII cit.

Francisci Barberii tabula "Aurorae", imaginem referens.

ham turbavit, occasionem nacti, publicas tabulas, quae suam turpem originem declararent, delevere. Nonnullos tamen homines, uti supra diximus, veluti immundos atque impios omnes adhuc defugiunt, quod eos ortos a Cagotiis arbitrentur. Cagotios autem hac nostra aetate eos Galli appellant, qui, nimis religioni dediti, superstitiosi sunt, aut « speciosi pelle decora, introrsus turpes ».

Hae vero fictae opiniones in homines innocentes a cultu et humanitate fore ut brevi evellantur confidimus.

D. TAMILIA.

"AURORA", FRANCISCI BARBERII VULGO "IL GUERCINO",

PICTURAM, transversa reddendi peritia insignem, quae Hyperionis filiam roseum linquentem Tithonii cubile refert, Ioannes Franciscus Barberius, Cento in oppido prope Bononiam urbem saeculo XVI natus, pinxit, qui, cognomine *il Guercino* imposito, inter celeberrimos suae aetatis artifices, et praecipue in Bononiensium schola, alter e principibus exstitit, ita ut nomen eius undique per orbem magna cum laude adhuc insonet, et eius tabulae maximi pretii habeantur.

Haec vero *Aurora*, quamvis ferme geminae illius a Guidone Renio eius aemulo pictae pulcritudinem non assequatur, tamen, sive delineandi calliditate, sive colorum vi, inter mythologicas illius aevi tabulas maxime celebratur.

Sunt enim praecipue attenta contemplatione digni equi illi duo, qui currui subiiciuntur, ex latere ab imo ad summum mira dexteritate adeo expressi, ut videas pene eos per nubes prosilire et in citissimum sese dare

cursum. Quamquam grave id est, imagine hac typis cussa, referre nos minime posse quod potissimum Barberii virtutem constituit: miram quam diximus colorandi vim, ac lucis et umbrae exprimendae artem, qua depictae ab eo formae vivam veluti vitam spirare videntur. Id plane et in hac tabula contigisse apparet in illa Noctis figura, quae ante invectum luminis currum, praecipiti se fugae tradit; in puerulis qui circa equorum iuga floridam messem roseis digitis effundunt, in ipso denique Tithonis vultu, qui proficiscentem sponsam moesto risu salutat.

Lectissima est autem architecturae elegantia, quae undique lacunar circumdat, arboribus et floribus ita copiosa, ut aulam caeli, viva imagine desuper effictam, quasi in atrium vel in peristylum pensili hortulo coronatum, conversam dixeris.

LAELIUS.

ARANEAEE FAMILIARES

QUONIAM superioribus commentariis araneas ad vestitum hominis adlaborantes narravimus, lubet ad easdem redire, ut iustitiae tandem aliquando gerentes morem, eas impune sinamus vivere, quae interdum in nostram societatem accitae nunquam restitere quaerenti, et, audientes dicto, vocantibus sese gesserunt amicas ad instar canum. Quid ultra? Memores beneficiorum blandiebantur homini, et positum in solitudine carceris, prout poterant, assiduitate mira ac docilitate consolabantur.

Quibus patet vertendum esse vitio, non animali, sed homini, si aranea horret, si refugit, si in consuetudine nostra versari recusat. Ecquis enim amaverit perpetuo insectantes, domo expellentes, coram quibus vivere, deambulare, et vel abire impune,

immo sine mortis periculo non licet? Quid esset ipse domesticus canis, si cum eo tales ageremus, quales cum micellis araneis nosmet ostendimus? Parum lupo distaret.

Detestamur deformes, quasi deformitas illa mirabilibus naturae dotibus non decoretur. Deformes autem dicimus quia a nostri forma corporis longe absunt. At hoc naturae decretum est, non araneae miserrimae optio, non electio, non voluntas. Ab eius cultu iniuste horrentes abstinemus, et, quas non docemus, eas persequimur nostro scelere, capite plectimus, et, quoties possumus, pede, saxo, ligno, scopis conterimus.

Sed ea, quae nostra sunt, persequamur; non enim vulgi opinio adversus eas praecudio constans immutabitur, et magnum erit, si quis e lectoribus nostris vivas domo sua abire patiat.

Qui itaque ex nostris legit (ecquis non legit?) aureum Silvii Pellici librum, quem in memoriam tolerati carceris protulit, profecto iste norit quantum solatii in teterrima solitudine et inter aerumnas ab aranea familiari Silvius acceperit. Atque eo dilexit, ut cum e carcere dimoveretur, non sine sollicitudine et lacrimis cogitaret quid amicae bestiolae impenderet a novo carceris incola.

Brofferius pariter e tribunali rediens ad vincula, quasi conspectis amicis exsultabat coram araneis tenebrosae criptae, in qua tenebatur.

Quot fuerunt araneae quae captivos, eremitas, infirmos quasi amicos suavissimos habuerunt? Plenae refertaeque sunt narrationibus huiusmodi naturalium paginae historiarum, ita ut plerisque sententia sit, araneas instinctu quodam ferri ad amicitiam cum solitariis ineundam.

Locum autem, unde olim eruta est, a Curia Pompeii non aberat, ibique etiam illa portenta Herculis Mastai, et Pompeii, quem ter et vices pugione transfossus Caesar cruentaverat, diversis temporibus reperta sunt. Haec autem (sit fas dicere) Menelai statua gravissima pertulit ruinis undequaque concidentibus ex contiguatione, ex fornicibus, ex columnis, quae omnia terrae motus, barbari, solitudo in miseriam, quasi conurbatione facta, contulerunt.

E solo effusa, puto, quum fundamenta domorum reviviscerent ab excidio Urbis locabantur, locus illi datus est ad parietem, cui proximus erat officina sua maledicti quidam Pasquini, arte indumentis conficiendis et consuevis addictus, cui nihil sanctum, nihil illustre fuit quod canino dente non laceraret. Quinimo argutis inscriptas chartulas nequam hic hominem, quin ingeniosus, infelicissimo marmori affigebat, inter adventantium et praetereuntium

labant. Quum enim satyrae auctor in tenebris delitesceret, poenas a statu poscebant, et patrati sceleris quum attingere non possent auctorem, carnificem et iras convertebant in saxum, quo maledicta et probra patebant. Sic effracta primum crura; postea utraque brachia; inde dimidium caput; sequentibus annis cetera quae desunt.

Aderat in proximo statua togata, cui pariter nomen populus dederat more suo, et *Abbatem Aloisium* nuncupaverat. Altera fuit insuper, sed reperta longius, Oceani imago, apud Martis forum, nunc immane simulacrum, fonti imminens in Capitolio. Hanc idem populus nomine decoravit gratuito, et *Marforium* dixit. Pasquini satyrae, saepius dialogi ritum sequutas, Marforium et Abbatem Aloisium colloquentes inducebant. Argutae quidem, sed viro viperino scatenes.

Quid si ex hisce aliquas referemus? Est operae pretium; sed nos praescripta spatia tenent et coercent angustis. Summo tamen ore delibabimus.

Lege mulctaque cautum est, ne quis nicotiana folia venderet, neque in agris coleret, reipublicae cultura et venditione unice vindicatis. Tunc Marphorius iubendi:

« Contra folium, quod vento rapitur, ostendis potentiam tuam, et stipulam siccam persequeris! »

Pretium constitutum est indicaturo auctorem satyrae, quae biblica illa verba quasi sacrilegio torquebat.

Sequenti mane Abbas Aloisius: « Satyrae et sacrilegii auctorem reperii; ille, et custodite, sicut scitis. Est Iob, cap. XIII, v. 25. Pretium afferte denunciante Abbati Aloisio. »

In magniloquum edictum cuiusdam Gallici ducis superiore saeculo exeunte dira italicis gentibus comminantis:

PASQUINUS. Audistisne dira, quae ille pollicetur edicto?

MARFORIUS. Legi nuper; spondet se Taurini refectunculam matutinam facturum, Romae pransurum.

ABBAS ALOISIUS. Aedepol! Vespere in Siciliam perveniet! Heu miserum!

Quum septis ferreis fons cingeretur.

PASQUINUS. Proh infelicissimam aquam! Ferreis clausere cancellis.

ABBAS ALOISIUS. Nil mirum; pura erat.

Novus princeps, uti mos est, nummis aedibusque publicis proprium stemma apposuit, in quo verbum PAX, inter cetera, explendescbat. Tunc

PASQUINUS. Quid videtur tibi futurum?

ABBAS ALOISIUS. Triste, frater, triste.

PASQUINUS. Atqui legi in stemmate: PAX.

ABBAS ALOISIUS. Falleris. Significant litterae: Peius Anteacto XI (idest decies).

At claudamus rivos: sat prata biberunt.

H. DE VECCHI-PIERALICE.

GENUS QUODDAM HOMINUM PROSCRIPTUM (1)

APUD Lacedaemonios Helotas fuisse accepimus, quorum magna multitudo agros colebat, servorumque munere fungebatur: iis nullum erat consilium, nulla auctoritas, nullum civile ius. Apud veteres autem Indos sacerdotes, milites, agricolae tantum magno honore fuerunt; Sudrii enim, qui dicebantur, potentiorum iniuria premebantur ad infimam servorum conditionem detrusi. Quae quidem conditio in omni India adhuc viget. Nam genus illud hominum, quod Paria vocatur, veluti deorum ira percussus, adeo abiectum putatur, ut ceteri Indi se cum illo commercium ullum habere nefas existiment. Ad eorum calamitatem sublevandam nihil Angli possunt; nam Indi in sua religione pertinaces sunt. Neque id mirum. In Galliae enim, cuius cultus et humanitas ubique extollitur, quibusdam in vicis adhuc inveniuntur complures homines, qui, cum orti a Cagotii putentur, veluti immundi magnopere vituperentur. Qui fuerunt Cagotii? Num hostes, qui in Gallia commorabantur? Num homines, qui penitus ex animis religionem sustulerant? Minime vero. In eorum mentionem iam inde a saeculo XI post Christum natum incidimus; unde nomen duxerint, incertum est. Verisimile videtur Cagotios nominatos a *Cane* atque a *Golbo*; Gothi enim, acerrimi *Arianas* haereticos sectatores, canes per contemptum a Christianis vocabantur.

Cagotii igitur, ulla sine causa (quod mirum est), omnibus invidi erant. Ut vituperarentur leprosi affectu esse dicebantur; quo crimine nihil magis abominandum erat medio, quod dicitur, aevo. Verum cum tanti morbi nullum signum conspiceretur, lepras interiores esse omnes dicebant, addebantque haec: « Cagotios nasci caudis praeditos, quas sollicitae matres praeciderent; pellem candidiorem, oculos magis caeruleos quam ceteros Gallos habere: magos vaticinos esse, omnibus vitiis inquinatos; denique, deficiente aut crescente luna, mirum in modum furere. » His de causis ii numero impiorum ac accleratorum habebantur; iis omnes decedebant, aditum eorum sermonemque defugiebant, ne quid ex contagione incommodi acciperent. Templis non interdicebantur; sed per parvam et angustam ianquam iis in templum ingredi licebat et loco certo consistere: procul ab aliis, qui *puri* habebantur. Eorum domus, sepulcra, putei, dies, quibus connubia coniungere fas erat, omnia distincta, certa et statuta erant; nihil in commune cum hominibus *puri* erat. Nullum erat ius, neque ius petentibus reddebatur; in controversiis unius hominis *puri* testimonium idem erat, quod quinque Cagotiorum. Qui in veste, ut olim Iudaei Romae, signum aliquod ferre cogeantur rubrum aut croceum instar anathematis pedis.

Anno MDCVI post Christum natum ex Tolosani senatusconsulto viginti duo Cagotii utriusque sexus in iudicium sunt vocati, ut medici eorum sanguinem inspicerent; in quo nihil leprosi morbi est inventum. Actio in eos saepe postulata est; crimine, quo accusabantur, semper absoluti sunt. Frustra; nam vulgus ab insita et ficta in eos opinione numquam discessit, ita ut Cagotii ipsi progressu temporis aliquid criminis, quo accusarentur, in se inesse facile crederent. Nam in suis carminibus hanc unam adhibebant consolationem, sese uti ceteros mortales ab Adamo patre esse prognatos. Saepe rebellionem fecerunt, sed ad officium redire sunt coacti. Verum, saeculo superiore labente, in illa omnium rerum mutatione, quae Gal-

(1) Cfr. commentarium, cui titulus *Cornhill Magazine*, mens Augusti 1899.

Etenim si circuitus sanguinis per cervicales venas humeralesque laevas inhibeatur, cerebri pars dextra conflictabitur, sin id secus, consecutiones quoque secus, ex adverso scilicet respondent.

Adhibeatur denique, ut ars, digitis ratio, id est fluentis sanguinis inhibitiones destringantur; id enim rem causamque maxime continet, ut cervicales humeralesque venas digitis medicus tractet, turbatum circuitum sanguinis derivet, in integrumque restituat, nec non nervis vim electricam inducat. Haec eadem curatio expeditissimum praestabit, et in indiciis de pellendis et in apoplexia tollenda, eventum.

Vntislaviae.

Dr. L. KAUL.

DE SANCTI MAURITII AGAUNENSIS THESAURO (1)

QUAMQUAM vix fieri potest ut quidquid de Agaunensi monasterio dicendum foret paucis admodum contraham verbis, tamen, quoniam audiui nuper id non modo acceptum, verum etiam in optatis esse, lectores

patum eo quod in eo detinentur praecipua Thebaeorum legionis tropaea. Istud, labente saeculo XII, ferreis cratibus ita clausum fuit, ut omnibus sive hostium sive latronum incursibus videretur impervium. Hic paulisper innotandum est.

Quatuor ibi reperiuntur arcae, satis amplae, miro opere elaboratae, quarum prima (opus saeculi XII), laminis argenteis distincta, plurimisque signis conspicua, praecipuas sancti Mauriti corporis partes recondit. Ex ea olim ossium fragmenta non modica, anno 1590, deprompta sunt donoque data Carolo Emmanueli, Sabaudiae duci, qui illa, solempni pompa et ingenti civium omnium plausu, Augustae Taurinorum collocavit. Tanta praeclarum hunc thesaurum circumdedit populorum religio, ut Iacobus Cantelmi, nuntius apostolicus apud Helvetios, ne quis in posterum quidquam auferret severissimis indictis poenis prohibuerit, et Odetus abbas, iisdem vestigiis insistens, novo solempni iureiurando monachos omnes adstrinxerit, ne Agaunenses divitiae immoderata quadam pietate vel modicam iacturam paterentur.

Altera huius sacrarii arca, et aetate, et forma, et pulcritudine a priori vix diversa, Gistaldi et Gondebaldi, sancti Sigismundi filiorum, qui martyrii palmam cum piissimo patre receperant, custodit corpora.

Tertia, quae ex aurichalco constat, plurimis argenteis aureisque figuris eximio labore exsculptis decoratur. Candido, Innocentio et Victori, qui sub Mauritio tribuno militiam exercebant et cum eo caelestem triumphum agere meruerunt, est consecrata; hanc attulit Nanthelmus abbas, anno Domini 1225.

Quarta denique hac nostra aetate, ad modum aediculae, sed antiqua arte confecta, sub imbricato tecto lateribusque ex crystallo purissimis plurima Thebaeorum ossa continet.

Nunc vero, non in vitis sacrarum aedium custodibus, monasterium ipsum invisere iuvabit, ut quae continet artis antiquae monumenta paulo diutius conspiciere liceat et admirari. Qui de caelatis operibus scite diiudicare solent vix dimoventur a duobus abacis grandibus, in quibus exhibentur vasa, argenteae thecae, cruces, thuribula. In his enim ita in sculpendo, caelando, adornando miraelucet sive Burgundorum sive Francorum opificum industria, ut opera perfectissima videantur. Novem ibi numero sunt arculae ex argento aliove pretioso metallo, diversa aetate, diverso labore at non diversa pulcritudine condecoratae, quae asservandis martyrum sacris ossibus inserviunt. Quid dicam de scypho illo eximio ex ingenti sardonice exciso, ad modum anaglyptorum antiquorum sigillato, sanguine Thebaeorum referto? Sunt qui putent illum a priscis temporibus omnino repetendum esse; alii vero quarto aetatis nostrae saeculo adscribunt.

Inspicitur autem et alter scyphus ex auro purissimo, caelatis figuris vestitus summa industria, opere encaustico decoratus. Compertum est illum olim oblatum esse a Carolo Magno, ut suae ipsius devotionis erga sanctos martyres haberetur pignus. Nihil perfectius illo vase excogitari potest, quod a principe Arabe piissimus imperator acceperat.

Non sine magno animi affectu aspicere licet spinam unam, aureo involucre asservatam, ex corona illa depromptam, quam Dominus noster ac Redemptor, quem diris plecteretur sub finem vitae suppliciis, in capite impositam habuit. Hac inaeestimabili gemma Thesaurum

Aganensem ditavit Ludovicus ille nonus Francorum rex, omnium sanctissimus.

Is enim, cum petisset a monachis sanctorum cineres ut eos reponeret in monasterio quodam, quod auxerat effusa liberalitate, hique, regia pietate commoti, quinque et viginti corpora martyrum ad eum dono mississent, rex ignorans quam ratione gratissimi animi sensus ostenderet, spinam illam offerre non dubitavit, datis insuper litteris summo studio ad hunc diem asservatis.

Nolo reliquas divitias brevi licet descriptione perstringere; veniant doctissimi lectores, ipsi videant, ipsi admirentur, ipsi tum pietati tum eruditioni longum per tempus indulgeant. Videbunt ipsi quanta arte omnia illa vasa elaborata sint, quanta diligentia custodita. Aspicient illum calicem quo usus est Carolus Magnus. Mirabuntur crucem illam a Ludovico nono datam, ligno crucis Domini potius quam argento sigillato conspicuam. Videbunt annulum ipsius Mauriti saphiro insignitum, non absimilem ab iis, quibus equites romani utebantur. Veniant ergo Agaunum; maiorum vestigia prement, et, si attentas aures praebere non recusant, audient profecto inter iuga montium, quos Rhodanus alluit, cantus illos antiquos, quibus olim christianos heroes patres nostri salutabant.

A. SORDET.

SACRARUM EXPEDITIONUM FASTI

Monialium Arabicarum domus in Oriente constitutae.

SI cui vestrum fausta sorte contigerit, ut ad sacra Palaestinae limina peregrinetur, postquam sancta exortae fidei loca pie lustraverit, non ante ei discedendum velimus, quam praecipuam inter catholicas, quae florent inibi domus, studiose visitaverit.

Asceterium dicimus sororum quae a Rosario nuncupantur, parum a moenibus distans, quo immo commode pergitur per viam ad superiorem piscinam deductam, arabis vocibus *Birket Mamilah*. Attamen non residentia quidem ebure lacunaria, nec templa auro contexta, pie viator, aspicias; verum nudam nec perfectam adhuc aedem, ubi lectus virginum manipulus praecluditur, quarum tamen urbana comitate nulla suavior tibi videbitur. Ipsaeque ducibus, gallica lingua eleganter adloquentibus, puellarum parentibus misere carentium frequentem conspicias aciem, quae ad sacellum, parvum sed venustum, Deiparae a Rosario sacrum, pio sororum studio collectae sunt.

Vertente enim anno 1878, virgines quaedam Ierusalem plerumque natae atque catholica religione ferventes in unum coire primum statuerunt, ut arabam monialium domum in sancta civitate constituerent. Itaque collato suo quaque peculio, opus arduum aggressae viriliter sunt, cumque praecipuum providentiae divinae auxilium strenuae earum virtuti quam maxime favisset, tertio post anno catholici Hierosolymitani patriarchae auctoritas atque approbatio inceptis feliciter accessit.

Quare accepta tunc primum ab eius manibus caelestium nuptiarum veste, regulas sibi tenendas, a canonico Tannus, Latini patriarchae cancellario, redactas, habuerunt easque nuperrime a novo patriarcha Ludovico Piavi iterum approbatas.

Ne vero quis credat novam huiusmodi Ordinis constitutionem superfluum ac pene inanem fuisse; animadvertendum est enim per Orientis terras ipsam incolarum operam ad fidei incrementum maxime necessariam reputari. Siquidem nil aliud expostulat tanta illa, quae nostros inter et earum populos intercedit, aëris, sermonis, morum ingenii discordia.

Neque absonum ferme in constituendo novo hoc Ordine seduli illius canonici consilium fuit, ipso suadente Summi Pontificis verbo, qui ad procurandam facilius Orientalium conversionem nullas validiores censuit esse vires, quam quae ex ipsis Orientis provinciis desumerentur.

Ad rem itaque tres praecipui novo Ordini fines sunt propositi; primus, ut arabicis puellis, si quas Deus sibi de-

Monasterii S. Mauriti Agaunensis prospectus.

ornatissimos *Vox Urbis* ad S. Mauriti templum conabor deducere. Utinam et ipsi aliquando propriis oculis, in Valleria nostra, totius Helvetiae regione celebratissima, Agaunenses thesauros conspiciere valeant! Nullus esset profecto, qui tum de exquisitissimis artis christianae operibus, tum de doctrina et humanitate incolarum plurimum non delectaretur.

Aedes in quibus versantur canonici regulares, Mauriti sepulcri custodes eruditissimi, locum tanta victoria illustrem contegunt; sed cum ineunte saeculo XVIII incendio prope deletae fuerint, mox, novis congestis opibus, Camanis antistes monasterium illud construxit, quod inde ad nostra tempora perdurat. Templum vero ignis non absumpsit; dolendum tamen est, sacras vestes auro argentoque intextas, item varia mire exsculpta chori laquearia et eximias easque antiquissimas fenestrarum picturas prorsus disperiisse.

Populorum venerationi exhibentur ossa martyrum in ecclesia satis ampla ad modum veterum basilicarum exstructa; duplici fulcitur columnarum ordine, e quibus duae, ex marmore nigro excisae, cum elegantia tum exquisito opere ad romanam aetatem referuntur a petitis viris. Media pars, in qua altare maius exstat sancto Mauritio sacrum, sedilia complectitur affabre sculpta, quibus uti solent canonici, dum divinis cantandis laudibus operam tribunt. Dextra, sacrarium minus beatae Mariae Virginis est dicatum, laeva vero habetur alterum, ex Thesauro nuncu-

(1) Cfr. num. XVI, ann. II.

- XIII. . . Ciceronis M. Tullii Orationes. Ed. MÜLLER. (Voll. 3).
 XIV. . . Ciceronis M. Tullii Epistulae. Ed. MÜLLER. (Voll. 2).
 XV. . . Ciceronis M. Tullii Scripta philosophica. Ed. MÜLLER. (Voll. 3).
 XVI. . . Eglogae poetarum latinorum. Ed. S. BRANDT.
 Id. graecorum. Ed. STADTMÜLLER.
 XVII. . . Gellii Auli Noctium Acticarum libri XX ex rec. M. HERTZ. (Voll. 2).
 XVIII. . . Historicorum Romanorum fragmenta. Collegit, disposuit, recensuit H. PETER.
 XIX. . . Orosii Pauli Historiarum adversus Paganos libri VII. Rec. C. ZANGEMEISTER.
 XX. . . Panegyrici Latini XII. Rec. AEM. BAEHRENS.
 XXI. . . Poetarum Romanorum fragmenta. Ed. AEM. BAEHRENS.
 XXII. . . Silii Italici Punica. Ed. L. BAUER. (Voll. 2).
 XXIII. . . Taciti C. Cornelii Libri qui supersunt. Rec. C. HALM. (Voll. 2).
 XXIV. . . Valerii Maximi Factorum et dictorum memorabilium libri IX, cum Iulii Paridis et Ianuarii Nepotiani epitomis. Rec. C. KEMPF.
 XXV. . . Varronis M. Terenti Rerum rusticarum libri III. Rec. H. KEIL.
 XXVI. . . Christus patiens. Tragoedia christiana ex rec. I. G. BRAMBS.
 XXVII. . . Vitae Sanctorum novem metricae ex codicibus Monacensibus, Parisiensibus, Bruxellensi, Hagensi saec. IX-XII. Ed. GUIL. HARSTER.
 XXVIII. . . Epistolae selectae virorum clarorum saec. XVI-XVII. Ed. E. WEBER.
 XXIX. . . Manutii Pauli Epistulae selectae. Ed. M. FICKELSCHERER. Mureti M. A. Scripta selecta. Ed. I. FREY. (Voll. 2).
 XXX. . . Divi Thomae Aquinatis Summa Theologica ad emendatiores editiones impressa et accuratissime recognita. Edid. Romae Forzani et S. - Leo PP. XIII aureo numismate decoravit.
 XXXI. . . Divi Thomae Aquinatis Summa Philosophica contra Gentiles ad lectionem codicis autographi in bibl. Vaticana adservati, probatissimorum codicum meliorisque notae editionum fideliter impressa. - Romae, ex off. Forzani et S.
 XXXII. . . Biblia sacra vulgatae editionis Xysti V P. M. iussu recognita et Clementis VIII auctoritate edita. - Affabre renovarunt Desclée, Lefebvre et S.
 XXXIII. . . Novum Iesu Christi Testamentum vulgatae editionis Xysti V P. M. iussu recognitum et Clementis VIII auctoritate editum. - Affabre renovarunt Desclée, Lefebvre et S.

(Quae opera omnia prodierunt Lipsiae ex officina Teubneriana).

Subnotationes atque praepositi praemii indicatio recto tramite mittantur ad *Vox Urbis* commentarii administratorem, Roma, via Alessandrina, 87.

PER ORBEM

Fateor equidem, lectores, et virtutis infirmam praeiudicium non dissimulo; convalueram pene a miserrimo illo angore, quo ob imminentem orbis ruinam fueram correptus, atque mortiferi fati omnibus communis pene oblitus fueram, cum rediit centuplicatus terror, sapientum nuncio inopinato monente, supremam illius conquassationis diem minime esse a praesenti anno remotam, sed tantum in propiora tempora dilatam, et mihi et vobis quovis pacto tandem esse moriendum. In computationibus enim quae ad illius momentum antesciendum expletae fuerant, error, licet minimus, irrepserat, quo tamen emendato, Bernard ille vir, qui speculatoriae turri Neo-Eboraci insidet, potuit meteoras quatuor recognoscere, quibuscum, veluti praemissis excubiis, erit nobis prima advelitatio committenda, quam postea finalis occurus cum caudato hoste sequetur.

Intrepida vero virtute velites ex antiquo hoc Iapeti genere non adeo deficiunt, ut nullus inveniat, qui extremum praelium inire primus detrectaverit. Die enim superioris mensis XVII fortissimi Gallorum plures astronomi, aërea conscensa navi, cui *Aeroclub* nomen, veluti olim Titani Terrae filii, ad caeleste bellum, fistulis crystalliferis instructi, profecti sunt, ut hostium motus lustrarent. Qui itaque, ad mille passus prosilientes super nubes, Leonides stellas, in abyssum quasi missiles glandes coniectas, plus quam centum adnumerarunt, atque prima luce iterum reversi sunt in terram.

Et profecto malefici caeli influxus huc et illuc pervagantur et orbem pervastant, sive atro pestis veneno, sive procellarum rabie, sive reliquis naturae viribus male praerumpentibus in

humani generis excidium. Nam heic Tergestem Austriaci imperii portum, contra vero Mauritaniae africanam provinciam, vel Alpedrinum oppidum in Lusitaniae finibus teter morbus attingit; imo Lusitani deflent adhuc Pestanae illius medici, de civium valetudine optime meriti, funus, qui infirmis in nosocomio Ulyssiponensi adsisitens, influxum mortis contraxerat, quo ipsa in urbe regni capite brevi est confectus.

Procellae autem ac tempestates flagraverunt potissime in Tyrrheno mari circa Etruriae litora et insulas, et per Aegei undas; sed praecipue Athenis, quam urbem die superioris mensis decima octava pluvia inundavit ubique, diruens domus atque incolas demergens. Labro interea, Etruriae civitas, terrae motu concussa, existimaverat iam, uti Chilenses incolae ex Valle Paradisi praeteritis diebus crediderant, sibi finem universalem imminere, ita ut plebem passim per plateas et vias deambulare videris, quae domus redire amplius nollit, ut salutem sub dio quaereret.

Excitata insuper naturae viribus infortunia prope Lucon insulam, *Charleston* americanae navis demersione primum contigisse novimus: item et in Nordico mari *Patriae* germanico navigio, quod est flammis consumptum; verum utroque in casu viatores et nautae incolumes prospere omnes ab occurrentibus provide navibus servati sunt. Vaporitraharam occurus secundas tollunt, quorum alter in Austria prope Wilna, alter in Hungaria prope Gratz, postremus in Batavia prope Cappellee, plurima hominum clade evenerunt. Tandem in Anglica Pensilvaniae provincia ad Bronsville urbem, carbonis fodina incenso aëre explosit, et effossos multos ruinis obruit.

Revocant haec ad mentem operariorum desertionem, qui ad effodiendum in Simplone Alpium monte cuniculum adlaborant, quaeque tamen est mutua concordia absoluta. At eorum nemini in pacis compositae praemium eadem fortuna protulit, quae urbanis nostris effossoribus laetissime acciderunt. Qui itaque cum prope Palatinum collem rudera Urbis effodientes perquirerent, aureum quidquam adverso sole mirare animadverterunt. Tunc, advocatis custodibus et vigilibus, effossionem prosequuti sunt, ac repente thesaurus stupentibus omnium oculis apparuit. Nummi aurei erant fere quadringenti, quos saeculo v labente ob barbarorum metum inibi reconditos putant. Effigies enim, quas cusas habent, Caesarum sunt, qui supremo Romani imperii aevo dominati sunt: Flavii Iulii Constantii II, Valentiniani III, Anthemii, Eliae Marciae Euphemiae uxoris eius, Libii Severi, Marciani, Leonis I. Nummi ferme omnes ad publicam studiis moderandis aedem delati; est autem et effossoribus aequa retributio constituta, ut et ipsi de recuperatis patrum reliquiis sua vice laetentur.

Ne maledicant itaque lectores, itineris mei supremis vicibus, si, uti assolet in mundo, bona malis permixta, fatis morem gerens heic refero; at nolo extremum praeterire, quod in Aegypto Said Portu optimo iure celebratum est. Monumentum, dico, quod *Ferdinandi Leaeops* in memoriam est positum, qui, uti norunt omnes, auctor fuit, ut Africae isthmus secaretur et libera Europae commercii pateret in orientem via. Haec sunt enim veluti pacis triumphus, quibus celebratis inter renascentes hic vel illic bellici furoris clades, humanae universalis concordiae constituendae spes omnis nondum exsulat.

VIATOR.

legerit, religionae perfectionis iter facilius pateat; alter ut Mariani Rosarii recitatio laus per Orientem diffundatur; tertius vero, ut orientalium mulierum conditio, quae quasi servitutem imitatur, christiana puellarum institutione reformetur; ut denique his omnibus simul consiliis, tum dissidentium fratrum tum infidelium conversiones optime promoverentur.

Consiliis his nobilissimis cum sororum opera admodum committitur videtur, novi Ordinis fundi, non tantum inter nativas Orientis gentes, sed etiam inter peregrinos Christianos ex Europa advenas maxime percrebuit. Quae tanto admiratio eo maior excitata est, quo magis tenet, potius tot ac tanta comparantur, quamvis saepe acrius angustis contingat, ut uberem et materiam ministerium ecclesiae colligere sorores illae non valent, nec deinde formae oculis eam videant a dissidentibus, neque qui praestantes valgo dicuntur, misere videri, qui per se magis malevolis quam catholicis opibus pollent.

Quid vero? passim videre est in Basilica Dei, cum ad eas singulis virtute, divina virtute portens efficit, quae a dissidentibus etiam pueris illis virginibus accidit. Eorum tamen ministerium tres supra decem adnumerantur, quaeque per modum ad ecclesiam distribuuntur; discipulatus vero ministerium, haec angustia usque percrebuit, quoniam in numero plurimae etiam adiectae sunt infidelium conversionem vel dissidentium et ethnicorum sectas praestantes. Ministerium vero dictionum est rite constitutum, quae hospitium ad colligendas puellas parentibus rebus; in Basilica autem mulieris officina pro quibusvis puella, quae mulieris arte quadam sese erudiri cupiat.

Omnia haec gratulatio praeestantur; domus enim plarium virginum una tantum elemosyna vel suis ipsis laboribus sustentatur, unde saepe pars hoc modo pecunie necessitatibus ministerium impar evadit. Nil mirum inde, si pars alius earum domus, quae Ordinis mater habetur, nonnulli coacta ministerio, ut innotum potius tam caligat et infirmitas fidelium auxilia ad tunc grave opus committitur: immo tantae virtutis prodigia per catholicas ministerium plerumque ignorari.

Regnum praestitit sedecus, dum religiosi dissidii fautores, ut Orientis sacra limina sibi lucrentur, incontinentem contendunt, de catholicorum ignavia referre, qui nec validissima sibi praestita ab ipso gentis generoso auxilio, in infidelium conversionem instructa, nullo studio continent.

IANUARIUS ANGELINI.

ANNALES

Bellum Transvaalianum - Wilhelmi imperatoris in Angliam - Sinarum vicissitudines - In Sina et in Aethiopia bellicae minae - Gallicae res - Barcinonenses seditiones - Nunci ex America.

BELLI quod in ultima Africa geritur haec sunt vires supremas: Boerorum copiae urbes Kimberley, Estcourt, Ladysmith obsidione adhuc cingunt; dum interim Anglorum auxilia, quae ad triginta usque hominum milia ad Capetown vel ad Durban portum appulerunt, magnis itineribus, Redwers Buller duce, profecta sunt ut suos obsidione liberent, quibus obviam Joubert, Boerorum dux supremus, una cum exercitu progreditur. Praelii exitum inter utramque partem anxio animo omnes expectant. Verum postremis nunciis innotuit legatos Boerorum nonnullos Delagoa ex urbe navi consensa in Capetown portum tendere, quorum missionem componendae pacis veluti primam auroram esse nonnulli putant.

Haec inter Vilhelmus Germanorum Caesar, post solemne cum Russorum imperatore colloquium, Anglorum reginam aviam salutatum Londinum petit, ubi est maxima pompa receptus; qua mutuae ami-

citiae recens inter utrumque populum pignus confirmatum habetur, ob initam de Samoa insulis pactionem; sunt enim hae fere omnes Germanis traditae, qui vicissim insulas Tonga et Savage Anglis concesserunt.

Neque de re Americanos populos nimis sollicitos credendum est, cum notum sit interdum cum Anglis convenisse, ut una liberam Sinarum portuum accessionem exteris navibus tuerentur. Sunt haec in praesentiarum maximi facienda, cum Sinarum nonnullae provinciae iterum seditiosis motibus sese deriderint. Sectae enim sicariorum nefariae, quae christianum nomen odio habent, Germanicas ad Sciantung missiones frequentes aggrediuntur ac pervasant, et pariter prope Kouang-tcheon-wan Gallorum duces duos interfecerunt. Itaque finitimis oppidis a Courissoles, Gallo navium magistro, captis, insulae duae quae hunc portum prospiciunt sunt Gallis traditae.

Galli interea ut Mauritiam ferreis viis persulcare sibi liceat ab eius principe impetrare contendunt; haec dum ex Tripolitaniae finibus Arabica Senussorum tribus egreditur, et Gallicam coloniam relinquit, Sudan versus immigrat. Haec non tantum arabici illius pseudoprophetae irrisum Angli verentur; verum etiam Aethiopum arma, quo ducente rege, modo huc, modo illuc sese convertere student. Novissime igitur, Anglorum imperatorem profecto, foedus cum administris secreto init, ut Aethiopum aggressionem iunctis viribus forte repellat.

Lutetis monumentum, quo triumphus celebratae popularis seditionis anni MDCCLXXXV effingitur est maxima solemnitate inauguratum, cum pergitur haberi quotidie coram senatoribus sessiones, ut de populi oratoribus, qui perduellionis crimine incutuntur, sententia proferatur. Gallica autem Mediterranea classis, Fournier duce, Orientis portus visitavit atque Palaestinae litora tenuit, postquam ad Piraeum portum accessit, ex quo dux, Turcarum navi advectus, Byzantium profectus est.

Seditiosum illud consilium de publicis vectigalibus non solvendis, Barcinoniam et Catalauniam omnem provinciam adhuc perturbat; regni enim administri firmiter protestantur nullimode sese posse vectigalium solutionem remittere. Quapropter lorata navis, cui a Carolo V nomen, sese in portum urbis contulit, cauponae omnes clausae sunt, et urbis regimen est militari manu constitutum.

Ex Americae meridionalis populis relatum est, in Venezuela civile bellum perdurare, ac die elapsi mensis xv apud Bucaramangua perduellium copias fuisse tandem omnino superatas ac fusas. In Philippinis autem insulis, Wheaton, Americanorum ducem, ad Sancti Fabiani portum appulisse atque pulsus hostibus, Ibericos captivos nonnullos ex eorum manibus liberasse.

POPULICOLA.

PUBLICI PER ORBEM COETUS

LEGIBUS FERENDIS

IN Anglia praecipua fuit Salisbury supremi administri coram municipibus oratio, qua sese ab incusationibus de Transvaaliano bello imprudenter inito, maxima eloquentia defendit, spemque ostendit nullam ex nationibus exteris inter bellantes suam auctoritatem esse interposituram.

In Austria, de tumultibus qui in Moravia contra Hebraeos efferbuerunt, in coetu municipum acriter discipatum est. Aeris publici condiciones a Kuiazionloucki supremo illius moderatore sunt enarratae. Ad ultimum nonnulla agitata sunt de arcenda pestifera lue quae in Tergestinum portum super navi *Polis Mitilene* fuit advecta.

In Germania die superioris mensis xiv sessiones iterum coeptae sunt, ac rogatio quaedam de laboris manuum libertate tuenda a municipibus reiecta est.

In Gallia vix ac fuit iterum popularium oratorum coetus congregatus, flagrantissima quaestio excitata est de administratorum gubernio, praecipue in Dreyfusiano discrimine. Irae insuper flagrauerunt iterum quod in pompa, quae circa monumentum nuper Lutetis inauguratum processit, rubri labari fuissent circumlati, quae tamen pariter in inanem clamorem evaserunt.

In Hungaria delegationes populorum die mensis Octobris xxx indictae, multa agitarunt de expensarum summa, in commune imperii aerarium Hungariae populi solvenda, quae quidem nondum constituta est.

In Iberia Silvela, administratorum praeses, coram populi oratoribus protestatus est, se non antea Barcinoniam a militum gubernio esse soluturum, quam publica quies late restituatur.

In Italia de gentis cooperatione in publicam artium recensionem Lutetis habendam coram populi oratoribus longus sermo est habitus, et pariter de publica valitudine defendenda sunt aptae cautelae propositae.

SCRIBA.

AENIGMATA

I.

Non prius; ipse etenim haud habeo tibi, amice, sacra Iovi totum urbs Hellade in occidit.

II.

Pectus deme pedemque pedi, quodcumque duobus constat adveniens. Cor et caput et pedis nam Partem omnes habuisse opus est, et semper appere. In numeris est cor et crux littera prima. Tot utebatur, faceret cum sacra ministri.

I. Sora.

Haec aenigma qui utriusque aenigmatum huiusmodi ad commentarii moderatorum littera datae mensura, nota, notum, gratia opus gallice scriptum et figuris ornatum, cui titulus: *LE TROISIÈME SIÈCLE ARTISTIQUE*

par LECQV DE LA MARCHÉ.

Aenigmata ann. II, n. XIX proposita his respondent:

1. Amicum res indicant.

2. A-lex-andria.

Rite soluta miserunt:

Ed. Bianco; Ages. de Aguiar; P. Anacleto C. P., Roma - Ang. Narquet, Monteloco in Gallia - Guil. Schens, Ratisbona in Bavaria - P. Garrone, Pizzoma ad Verellas - Hild. Guepin, S. Dominico de Silos ad Burgos - E. R. Massey, Bicester in Anglia - Ioa. Capovin, Montebello Vicentino - Seminarius Montis Regalis in Sicilia - Ioa. Sobczynski, Sandomiria in Polonia - Ioa. Crosatti, Caprino Veronensi - P. Pasquali, Apra - A. E. de Druffel, Velbergen in Guestphalia - Aug. Roberg, Chicot in Canada - Ant. Portanova, Salerno - Ver. Carjolato, Verellis - Ad. Artoli, Ferraria - Ant. Galiero, Aversa - Ioa. Sedlak, Praga Bohemorum - Car. Stegmüller, Salsaria; Mart. Kheberich, Sappia in Hungaria - C. Meucci, Neapoli.

Sortitus est praemium:

IOANNES SOBCEZYNSKI,

ad quem missum est opus, cui titulus:

BIBLIA SACRA

VULGATAE EDITIONIS

XISTI V PONTIFICIS MAXIMI IOSSU RECOGNITA

ET CLEMENTIS VIII AUCTORITATE EDITA

(Affabre renovavit Desclée, Lefebvre et Socii).

Sponsor: IOANNES BAPTISTA CIAMPI, iurisperitus.

ROMAE - Ex Officina Forzani et Socii.